

Hoe ga je om met bijensteken?

Informatieblad

Aanwijzingen voor het omgaan met mensen die door een bij gestoken worden. Alle mensen reageren op een bijensteek. Gewoonlijk beperkt de reactie zich tot pijn en een plaatselijke zwelling, maar soms treedt een heftige reactie op waarop adequaat gereageerd moet worden.

In het kort

1. Beschikbaarheid van de Epi-pen
  - a. Bekijk de houdbaarheidsdatum van de epipen(nen) en noteer deze in uw agenda
  - b. Spreek een plaats af waar de epipen opgeborgen wordt. Deze plaats is koel en donker, maar niet in de koelkast.
  - c. Check de pen af en toe; is de vloeistof nog helder? Bij vlokkerige of donkere vloeistof dient een nieuwe pen te worden aangevraagd.
2. Voorkom dat bijen steken door onder gunstige omstandigheden met goed beschermende kleding op een rustige manier in bijenvolken te werken.
3. Zorg ervoor dat cursisten en bezoekers weten hoe ze zich moeten gedragen in de nabijheid van bijen en dat ze weten wat ze moeten doen als ze een steek oplopen. Hang belangrijke informatie goed zichtbaar op en wijs mensen erop.
4. Verwijder in geval van een steek de angel zo snel mogelijk en houd de persoon die gestoken is minimaal 30 minuten in de gaten.
5. Wees voorbereid op een allergische reactie: mobiele telefoon aanwezig en bij een cursus ook een Epi-pen.

Hoe komt u aan een Epi-pen?

Via uw huisarts. Een Epi-pen is geen vrij verkrijgbaar geneesmiddel en wordt door de apotheek alleen verstrekt op voorschrift van de huisarts. De ervaring leert dat de meeste huisartsen een voorschrift verstrekken als wordt uitgelegd waarom u om een dergelijk voorschrift verzoekt.

NB De NBV kan voorzien in het verkrijgen van een epi-pen voor bijenteeltoepleiders. Hier vindt u meer informatie (<https://www.formdesk.com/NBV/epipen-bestellen>)

Voorkomen dat bijen steken

- Werk onder gunstige omstandigheden (tijd van de dag, weersomstandigheden) en houd rekening met mensen en dieren in de omgeving.
- Werk rustig, zorg dat materialen klaar liggen, laat een bijenkast niet te lang open.
- Dek kastdelen waarin niet gewerkt wordt af om opvliegen van bijen en roverij te voorkomen.
- Sluit een bijenkast zo snel mogelijk als het bijenvolk ongewoon defensief reageert.
- Draag beschermende kleding of houd deze bij de hand: bijenkap, handschoenen, laarzen.
- Draag gladde en niet geurende kleding (parfum, alcohol) en goed sluitende kleding.
- Draag geen ring. Deze kan de bloedsomloop afknellen door zwelling na een steek. Verwijder een ring in ieder geval zo snel mogelijk na een steek.

Voorbereiden van en omgaan met bezoekers van een bijenstand

- Neem voorzorgsmaatregelen door te beschikken over mobiele telefoon, paraat hebben van het adres van de bijenstal, met name als dat geen gangbaar adres is. Ken bijzonderheden van de locatie (m.b.t. bereikbaarheid) en ken zo nodig te coördinaten zodat deze kunnen worden doorgegeven aan de meldkamer. Aanwezigheid ter plaatse van antihistamine tabletten. Bijvoorbeeld Cetirizine. Dit medicijn is vrij verkrijgbaar in de apotheek en kan in overleg met de bezoeker direct ingenomen worden. Het bestrijdt niet de pijn maar de gevolgen (zwellings, jeuk) van de steek op de langere termijn.
- Hang dit protocol op een zichtbare plaats in de bijenstal.
- Geef bij de start van de les/excursie uitleg over wat je gaat doen.
- Vertel hoe men zich in de nabijheid van bijen moet gedragen om ongewenst gedrag van bijen (een bijensteek) te voorkomen.
- Noem de normale reacties op een bijensteek.
- Zorg voor voldoende beschermingsmiddelen voor je zelf en voor bezoekers tijdens ingrepen in de bijenvolken.
- Laat geen bezoekers toe in de vliegroute van de bijen.
- Wijs mensen erop rustig te blijven na een steek en heftige bewegingen te vermijden.
- Spreek af dat de bezoeker meldt dat hij/zij is gestoken. Help om de angel snel te verwijderen en houd de persoon in kwestie een tijdlang in de gaten. Iemand die gestoken is, mag minimaal 30 minuten niet uit het zicht verdwijnen.

Voorbereiden van en omgaan met cursisten van een basiscursus

Een allergische reactie kan zich nooit bij een eerste, maar vanaf een tweede steek voordoen. Het risico van een tweede steek is bij bezoekers gering, maar is bij mensen die een basiscursus volgen groter.

- Let bij beginnende imkers niet alleen op de reactie na eerste steek, maar vooral op de reactie bij een volgende steek. Bij die volgende steek kan iemand allergisch reageren.
- Tijdens de lessen een EpiPen gebruiksklaar aanwezig hebben.
- Houd er rekening mee dat een cursist in een schrikreactie een raam, een bak laat vallen en dat daardoor bijen plotseling agressief reageren.
- Bespreek met cursisten wat er gedaan moet worden als er tengevolge van een steek een noodsituatie ontstaat.

1. Rustig blijven.

2. Medische hulp inroepen door 112 te bellen. Via 112 aan de medische hulpverlener melden dat een EpiPen aanwezig is en overleggen over eventueel gebruik van de EpiPen.

3. Bijenkast sluiten.

Wat te doen na een steek?

1^e Direct de angel verwijderen

Bij de steek blijven angel en gifblaasje in de huid achter. Gif wordt onder de huid gepompt zolang de angel aanwezig is. Verwijder de angel direct door wegschuiven met bijvoorbeeld een bankpasje of

wegkrabben met nagel. De angel nooit met duim en wijsvinger of met een pincet verwijderen om te voorkomen dat de gifblaas wordt leeg gedrukt. Omdat de reactie op een steek ook afhangt van de hoeveelheid gif, is direct verwijderen van de angel belangrijk.

2^e Beperk daarna de zwelling en/of de jeuk

Een antihistamine tablet (o.a. Cetirizine) kan bij bezoekers de latere gevolgen van de steek beperken.

Een pijnstiller heeft geen zin omdat de pijn van de steek kortdurend is. Er zijn tal van huismiddeltjes die de reactie op de steek zouden verlichten. Het is niet duidelijk of ze ook daadwerkelijk helpen.

Normale lichamelijke reacties op een bijensteek

- Gewoonlijk geeft een bijensteek een kort maar fel pijngevoel. Dit varieert van nauwelijks voelbaar tot een heftig pijngevoel dat enkele minuten aanhoudt. Een steek in het gezicht is pijnlijker dan in de hand.
- Normaal reageert het lichaam op de plaats van de steek met roodheid, jeuk en meer of minder grote zwelling die enkele uren tot enkele dagen kan aanhouden.
- Imkers bouwen immuniteit op. Het pijngevoel en lichamelijke reacties worden minder en/of blijven uit.
- Bij ervaren imkers die door een ongelukje in korte tijd veel steken oplopen kan het lichaam wel eens reageren met een koortsig gevoel.

Ongewone reacties op een bijensteek; allergische reacties

Bij een algemene of allergische reactie reageert het lichaam heftiger en is de reactie niet gebonden aan de plek van de steek. Via het bloed worden de lichaamseigen stoffen die tot deze heftige reactie leiden, snel door het lichaam verspreid. Klachten kunnen al enkele seconden tot minuten na de steek optreden. (51% binnen 10 minuten); ze ontstaan meestal binnen een half uur. Het is belangrijk rustig te blijven bij een allergische reactie en lichamelijke inspanning te vermijden.

In medische kringen wordt een onderscheid gemaakt naar de ernst van de allergische (afwijkende) reactie volgens de schaal van Müller.

- Graad I.** Symptomen van de huid zoals jeuk, ontstaan van galbulten, rode jeukende bultjes over het hele lichaam. Roodheid kan ook verspreid over het hele lichaam voorkomen.
- Graad II** Graad I plus zwelling van bijvoorbeeld oogleden, lippen, tong, keel. Misselijkheid, braken, licht gevoel in het hoofd.
- Graad III** Graad I + II plus ademhalingsproblemen, ernstige kortademigheid.
- Graad IV** Graad I + II + III met bewusteloosheid, verlaagde bloeddruk en shock.

Na een steek kan iemand direct heftig reageren (graad III en IV), maar ook kan een aanvankelijk normale reactie (graad I en II) later overgaan in een heftige reactie.

Wat te doen bij een allergische reactie?

- Bij graad I en II verwijzen naar de huisarts voor medicijnen die de reactie van het lichaam beperken.

- Bij graad III en IV 112 bellen. Bij deze allergische reactie kan de patiënt in korte tijd in levensgevaar zijn. Aan de hulpdienst melden dat een EpiPen aanwezig is en overleggen of de EpiPen gebruikt moet worden.

Extra informatie over allergie

Beginnende imkers vormen een risicogroep omdat bij hen met een herhaling van steken rekening gehouden moet worden. Daarom hoort bij de praktijklessen van basiscursussen bijenteelt een EpiPen gebruiksklaar aanwezig te zijn. Eventueel een Epi-Pen junior, afhankelijk van de deelnemers.

Meer informatie over allergische reacties is te vinden op de site van Nederlands Anafylactisch Netwerk (NAN): www.anafylaxis.nl.

Een demonstratie voor het gebruik van deze pen is te vinden op [www,Youtube.com](http://www.Youtube.com) via de zoekterm “demonstratie gebruik epipen”.

Wettelijke aansprakelijkheid

Wie een bijenstal bezoekt accepteert het risico een bijensteek op te lopen. Dat ontslaat de leerkracht of instructeur niet van de plicht voorzorgsmaatregelen te nemen en cursisten en bezoekers te informeren. In de webshop is een waarschuwingsbord verkrijgbaar (link invoegen)

Voor meer informatie rond de actuele verzekeringen voor imkers, verenigingen en vrijwilligers, zie (<https://www.bijenhouders.nl/mijnnbv/verzekeringen-toegelicht>)

Hoewel dit stuk met zorg is samengesteld kunnen hieraan geen rechten worden ontleend.